

«فرهیختگان» به مناسبت آزادی برخی محکومان امنیتی از جمله بازداشت‌شدگان حوادث آبان ۹۸، علل و ریشه‌های وقوع آن حوادث و چرایی عفو اخیر را مورد بررسی قرار داد

دستگاه قضا جور چه کسانی را می‌کشد؟

چند روز پیش خبر مهمی از سوی قوه قضائیه در رسانه‌ها منتشر شد، برای چندمین بار در یکی دو سال اخیر، یعنی در دوره جدید ریاست قوه قضائیه، عفو گسترده‌ای با موافقت رهبر انقلاب صورت گرفته بود و تعداد زیادی از محکومان دادگاه‌های انقلاب، عمومی و این بار به علاوه برخی محکومان امنیتی آزاد شدند. در کنار خبر مهم عفو این تعداد حدوداً ۴ هزار نفره همزمان با ایام میلاد حضرت رسول اکرم (ص) و امام جعفر صادق (ع)، این مساله مورد توجه رسانه‌ها قرار گرفت که ۱۵۷ نفر از محکومان امنیتی در این مرحله مورد عفو قرار گرفته و از زندان آزاد شده‌اند، جمعی که در میان آنها نام برخی محکومان حوادث آبان ماه گذشته هم دیده می‌شد و این در نوع خود قابل توجه بود.

البته آنچنان که مرکز رسانه قوه قضائیه اعلام کرده و البته پیش‌تر در خبرها هم آمده بود این اقدام قوه قضائیه جزئی از یک طرح بزرگ‌تر به‌شمار می‌آمد که تلاش می‌کرد هم برخی نقصان‌های قانونی یا اجرایی در فرآیندهای دادرسی را برطرف سازد، هم شرایط اجتماعی و اقتصادی کشور را در خصوص شرایط زندانیان در نظر بگیرد و هم اینکه تلاش کند آزادی‌های اجتماعی را با اقداماتی چون تبدیل متهمان و محکومان امنیتی به متهمان و مجرمان سیاسی توسعه دهد. در همین راستا در اطلاعیه یادشده چند نکته مورد توجه قرار داشت؛ اول اینکه در یک سال و ۸ ماه که رئیس دستگاه قضا فعالیت خود را آغاز کرده ۱۴ عفو و آزادی مناسبتی به مرحله اجرا درآمده است. دوم اینکه برخی زندانی‌ها مثل محکومان امنیتی که در دوره‌های قبل شامل عفو قرار نمی‌گرفتند در دوره تحول برای اولین بار از این امتیاز بهره‌مند شده و اسامی آنها نیز در لیست زندانیان عفو شده قرار گرفته است. سومین مساله قابل توجه این است که اساساً برخی از این محکومان که در این مرحله مورد عفو قرار گرفته‌اند از مدتی پیش با مرخصی بیرون از زندان بوده‌اند که به‌دلیل حسن رفتار مشمول عفو شده و دیگر به زندان بازنگشتند. نکته آخر هم درباره جزئیات این عفو امنیتی بود و آن اینکه همزمان با پانزدهمین مرحله از عفو محکومان، سومین مرحله آزادی زندانیان امنیتی هم صورت گرفت که برخی از آنها در قالب تفکیک جرایم سیاسی و امنیتی از هم و ابلاغ سند امنیت قضایی قابل جمع بندی است.

در این میان اما نکته‌ای که بیشتر مدنظر جامعه واقع‌شده این بود که در جمع ۱۵۷ نفره محکومان امنیتی علاوه بر برخی فعالان سیاسی نام چندین نفر از اغتشاش‌گران گران حوادث آبان گذشته هم دیده می‌شد که حالا مشمول عفو رهبری شده و در سالگرد آن وقایع از زندان آزاد شده بودند. اما اینکه چرا این اتفاق از منظر رسانه‌ها، افکار عمومی و البته کارشناس مهم و ارزشمند واقع شد خود محل بحث مهمی است!

بی‌تدبیری دولت فاجعه آفرید!

دقیقاً یک سال پیش در چنین روزی، یک بی‌تدبیری کار دست کشور داد و برای چند ماه کشور را دگرگون کرد. ساعت صفر ۲۴ آبان ماه پارسال بدون اطلاع قبلی و در یک اقدام ناگهانی، دولت ضمن سه‌پیمه‌بندی، نرخ انواع بنزین را افزایش داد و جامعه رنجور و خسته از بی‌کفایتی در اداره اقتصاد کشور را در شوکی عمیق فرو برد. مردم مستاصل و نگران که خود را میان تورم افسارگسیخته می‌دیدند به نشان اعتراض به خیابان‌ها آمدند و همان هم شد بستری برای اغتشاش عده‌ای

فرصت طلب که مدت‌ها در انتظار نشست‌ه بودند تا کینه‌های خود را بر سر مردم و اموال عمومی خالی کنند. آن روزها علت ناراحتی‌های مردم البته صرفاً افزایش قیمت سوخت نبود، هرچند افزایش ۲۰۰، ۳۰۰ درصدی نرخ بنزین را چالش بزرگی برای رفاه و معیشت خود می‌دیدند، بلکه علت دیگر ناراحتی و عصبانیت عمومی احساسی بود که در نتیجه روش و الگوی پیاده‌سازی این افزایش نرخ به آنها دست داده بود. مردم می‌دیدند که مدیران دولتی از وزیر نفت گرفته تا بسیاری دیگر از مسئولان طی هفته‌ها افزایش نرخ را تکیذ کرده و این اعتماد را به جامعه داده بودند که قرار نیست بنزین گران شود. در همین حال اما به‌صورت کاملاً ناگهانی گویی که مردم نامحرم هستند، این گرانی اتفاق افتاد و همین هم شد باعث بی‌اعتمادی بیشتر جامعه به دولت و مدیران آن. اتفاقی که البته صدمه بزرگی هم برای نظام به حساب می‌آمد. عصبانیت عمومی از دولت البته کمی بعد بیشتر و بیشتر هم شد، آنجایی که حسن روحانی پس از روزها سکوت بالاخره به میدان آمد و به‌جای عذرخواهی یا ارائه دلایلی منطقی برای این اقدام، عنوان داشت که خودش هم از این اتفاق بی‌اطلاع بوده و صبح جمعه از ماجرا مطلع شده است (نظری که بعدها با توضیحات بیشتر رئیس دفتر روحانی و نسبت دادن تمام مسئولیت به وزارت کشور معلوم شد برای ساختن یک مقصر و انداختن همه تقصیرات به گردن او بوده است).

صرف‌نظر از اینکه بعدها مشخص شد این اقدام بهره اقتصادی ویژه‌ای هم برای

کشور نداشته است، ایجاد اعتراض و فراهم شدن بستر اغتشاش باعث شد برخی شهرهای کشور به آشوب کشیده شوند. اموال عمومی اعم از پمپ‌بنزین‌ها، بانک‌ها، ایستگاه‌های اتوبوس، شهرداری‌ها، فرمانداری‌ها و... به آتش کشیده شده یا تخریب شوند و میلیاردها تومان به کشور خسارت وارد آید. در این میان و در جریان اعتراضاتی که به آشوب کشیده می‌شد تعدادی هم کشته یا زخمی شدند. جمعی که در میان آنها از همه جور آدمی به‌ویژه سردستگان آشوب و اغتشاش دیده می‌شد. در چنین میدانی برخی هم البته به ناحق متضرر شدند؛ چه آنهایی که تنها به‌خاطر فاصله جغرافیایی بسیار کم با آشوب‌ها ناگهان در میدان اغتشاش خود را یافته بودند، چه آنهایی که فریب خورده و بدون اینکه نیت سوتی چون براندازی داشته باشند جزء اغتشاش‌گران قرار گرفته بودند. ماجرای آبان و بی‌تدبیری دولتی که قرار بود مردم را محرم بداند و چرخ زندگی‌ها را آنها را بچرخاند نهایتاً باعث شد تعدادی از کسانی که در صحنه آشوب و اغتشاش سهواً یا تعدماً نقش آفرینی کرده بودند بازداشت و سپس محاکمه شده و راهی زندان شوند.

دستور ویژه رهبر انقلاب برای خسارت دیدگان آبان ماه

در چنین شرایطی اما رهبر انقلاب برای بررسی بیشتر حوادث و ریشه‌های اتفاقات به شورای عالی امنیت ملی دستور ویژه‌ای دادند و از آنها خواستند تا به دقت در این خصوص تحقیق و بررسی صورت پذیرد و به‌سرعت هم به وضعیت جان‌باختگان و

گفت‌وگو

کوهپایه‌زاده در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

اقدام اخیر دستگاه قضانشانه شناخت دقیق مقتضیات روز جامعه است

آگاهی رئیس محترم قوه قضائیه و آسیب‌شناسی ایشان از دستگاه قضایی و شناخت ضروریات و مقتضیات روز جامعه دارد.

عفو و بخشش اخیر نشان از اقتدار توأم با رافت اسلامی نظام حاکم دارد

به نظر می‌رسد این عفو و بخشش نشان از اقتدار توأم با رافت اسلامی نظام حاکم دارد و از دشمن‌تراشی‌های بی‌مورد جلوگیری می‌کند. این اقدام با رویکرد جذب حداکثری مسائل را پیش می‌برد که این از پیش و شناخت عمیق سیاسی و اجتماعی رئیس قوه قضائیه حکایت دارد. بنابراین در مجموع به نظر می‌رسد این رویکرد می‌تواند نظام را از آفتی که با آن مواجه است، بیشتر مصون بدارد.

سوال دیگر موضع موافقان و مخالفان این طرح است؛ برخی موافق این طرح هستند و اذعان دارند باعث گشایش‌های اجتماعی و آزادی‌های این‌چنینی می‌شود و برخی اذعان دارند ممکن است این قضیه خطرناک باشد. در خصوص تفکیکی که پیرامون جرایم سیاسی و امنیتی صورت گرفت، ارزیابی شما چیست؟

وقتی پیشنهاد عفو و بخشودگی مطرح می‌شود طبیعی است این پیشنهاد قبلاً در کمیسیون عفو و بخشودگی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

جوامع‌ای و فشارهای اقتصادی انگیزه اصلی انجام اقدامات مجرمانه بوده است

قطعاً مرجع ذی صلاح با بررسی اینکه افرادی که محکومیت پیدا کردند، به جناح‌های سیاسی یا انگیزه‌های مغرضانه و نیت‌های براندازانه وابستگی نداشتند، اشراف دارند و قطعاً جو اجتماعی یا فشارهای اقتصادی‌ای که وجود دارد، انگیزه اصلی انجام این اقدامات به‌اصطلاح مجرمانه بوده‌است. بنابراین من فکر می‌کنم این قضیه با نگاه کارشناسی انجام شده و به نظر می‌رسد نتهنوا وجد جنبه منفی نیست بلکه قطعاً آثار مثبتی به‌بار خواهد آورد.

رسول کوهپایه‌زاده، وکیل پایه یک دادگستری و عضو کانون کلاهی دادگستری و استاد دانشگاه شهیدبهشتی در گفت‌وگو با «فرهیختگان» تعلیلی از عفو آزادی تعدادی از محکومان عمومی و امنیتی توسط قوه قضائیه ارائه کرد که مشروح این گفت‌وگو در ادامه آمده است.

در خصوص آزادی‌هایی که قوه قضائیه درباره محکومان امنیتی انجام می‌دهد، ارزیابی شما چیست؟ چطور قوه در دوره آقای رئیسی به این نتیجه رسیده و از نظر شما این اقدام چه اثراتی خواهد داشت؟

حضور آقای رئیسی در رأس مدیریت قوه قضائیه با شعار تحول قضایی رویه‌رو شده و این تحول قضایی در ایجاد مختلفی خود را نشان داد. از جمله در خصوص بحث تغییر رویکرد نگاه امنیتی و سیاسی به موضوعاتی که صرفاً جنبه بحث کیفری دارند.

فرآیند بعد امنیتی از برخی جرائم از جمله جرم سیاسی زوده‌شد

در این فرآیند بعد امنیتی از برخی جرائم از جمله تعریف جرم سیاسی و تشکیل دادگاه‌های سیاسی برای اولین بار زوده‌شده و این تغییر نگاه و رویکرد در قالب عفو بخشودگی یا پیشنهاد عفو و بخشودگی هم خود را نشان داده است. همان‌طور که اشاره کردید، برای اولین بار در مدیریت جدید قوه قضائیه هم این بار و هم دفعات قبل، بحث عفو محکومان امنیتی مطرح شد، از این‌رو این قضیه در ایجاد مختلف قابل بررسی است.

آزادی مجرمان سیاسی نشانه شناخت دقیق مقتضیات روز جامعه از سوی رئیس قوه است

اول اینکه رویکرد قوه قضائیه در این مسائل تغییر یافته است و ثانیاً نشان از

علیزاده طباطبایی در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

عفو متهمان از سوی قوه قضائیه دیدگاه جوانان و روشنفکران را نسبت به نظام مثبت می‌کند

مسائل در فضای مجازی عمل مجرمانه است. یعنی توهین به مقدسات، توهین به رهبری یا بنیانگذار جمهوری اسلامی، تبلیغ علیه نظام و اجتماع و تبانی علیه امنیت جرم تلقی می‌شود.

هر چه حکم مجرمان سیاسی ساده‌تر باشد خوب است و اشکال امنیتی ایجاد نمی‌کند بنابراین عمده مجرمان امنیتی از این دسته هستند و فکر می‌کنم هر مقدار به این افراد ساده گرفته شود، خوب است و اشکال امنیتی ایجاد نمی‌کند.

دادسراها هنوز به توصیه آیت‌الله رئیسی عمل نمی‌کنند

پس به نظر شما این اقدام در ادامه تفکیک جرایم سیاسی و امنیتی منجر به نوعی تحول شده است؟ دقیقاً همین‌طور است. البته با اینکه آیت‌الله رئیسی چندبار بر این مساله تأکید کردند ولی هنوز دادسراها اقدام لازم را انجام نداده‌اند و این‌گونه متهمان را به اتهام جرایم امنیتی به دادگاه انقلاب می‌فرستند. در صورتی که این افراد منتقدان نظام هستند و باید به دادگاه کیفری استان بفرستند و با حضور هیات منصفه به پرونده رسیدگی شود و هیات منصفه است که می‌تواند در این زمینه تصمیم بگیرد. چنانچه این اقدام منفعت‌طلبانه یا براندازانه باشد، در آن صورت با آنها برخورد شدیدتری خواهد شد.

دکترین حقوق جزا و جزای کیفری که باید قانون به‌نفع متهم در نظر گرفته شود، این کار را نمی‌کنند. بنابراین به همین دلیل است که ۹۰ درصد محکومان امنیتی با استناد به ماده ۵۰۰ یا ماده ۶۱۰ زندانی می‌شوند که به معنای تبلیغ علیه نظام یا اجتماع و تبانی علیه امنیت است. این افراد عمدتاً کسانی هستند که اگر قاضی با سعه‌صدر برخورد کند، آنها جزء متهمان سیاسی بوده و اصلاً متهم امنیتی محسوب نمی‌شوند.

گشایش در عفو محکومان قطعاً اثر مثبت دارد

بنابراین این مطلب که در این موضوع قدری گشایش شده و در مورد این دو گروه متهم است، قطعاً اثر مثبت دارد چرا که هیچ آزادخواهی موافق مجازات نکردن افرادی که علیه نظام اقدام مسلحانه، تروریستی و جاسوسی می‌کنند، نیست.

عفو متهمان از سوی قوه قضائیه دیدگاه جوانان و روشنفکران را نسبت به نظام مثبت می‌کند

این آثار مثبت چه تبعاتی خواهد داشت؟ بنده تصور می‌کنم هرگونه ساده گرفتن، تسهیل و کمک‌به‌متهمان مواد ۵۰۰ و ۶۱۰ که دواقع مجرمان سیاسی هستند و نه امنیتی، اثر مثبت دارد و دیدگاه جوانان و روشنفکران را نسبت به نظام و حکومت بسیار مثبت می‌کند. به‌خصوص اینکه اکنون اغلب متهمانی که مرتکب جرم ماده ۵۰۰ و ماده ۶۱۰ می‌شوند، فعالیت در فضای مجازی دارند و متاسفانه کار آموزشی دقیقی نیز در این زمینه انجام نشده است که جوانان را آموزش دهند و آنها بداندند طرح برخی

آزادسازی زندانی‌ها در قالب عفو در دوره اخیر و سومین مرحله آزادی زندانیان امنیتی در طول یک‌سال و چند ماه گذشته در ادامه اقداماتی همچون تفکیک جرایم سیاسی و امنیتی از جمله مصادیق مهم تحول‌خواهی در قوه قضائیه است که در همین زمینه سخن‌گویی قوه قضائیه نیز اخیراً اعلام کرد یا پیشنهاد ریاست قوه قضائیه و رهبر فرزانه انقلاب با عفو و تخفیف و مجازات ۳۷۸۰ نفر موافقت و ۲۳۰۱ نفر از زندانیان آزاد شدند که در زمره آنها ۱۵۷ محکوم امنیتی از محکومانی هستند که تبلیغ علیه نظم، اجتماع و تبانی و شرکت در اغتشاشات ۹۶ و ۹۷ و ۹۸ داشتند که مورد عفو قرار گرفتند. برای بررسی اثرات اجتماعی و سیاسی این اقدام قوه قضائیه به سراغ سید محمود علیزاده طباطبایی وکیل دادگستری و از فعالان سیاسی اصلاح‌طلب رفته‌ایم؛ مشروح این گفت‌وگو در ادامه آمده است.

با توجه به اینکه تاکنون سه مرحله شاهد آزادی محکومان امنیتی بودیم، ارزیابی شما از اثرات این اقدام چیست؟

محکومان امنیتی چند گروه هستند؛ قانون در ماده ۴۹۸ موضوع محکومان امنیتی را مطرح کرده و طبق آن گروه‌های براندازان و وابستگان گروه‌های برانداز محکومان امنیتی هستند. تبلیغ علیه نظام و فعالیت کسی که علیه نظام فعالیت کند، محکوم امنیتی محسوب می‌شود و جاسوسی و کسانی که با اصل نظام مخالفت می‌کنند نیز در مراحل بعدی قرار می‌گیرد. مایک‌ماده غلط قانونی داریم که ماده ۶۱۰ اجتماع و تبانی علیه امنیت است؛ در اینجا قانونگذار نه فعل مثبت اجرایی دارد و از سوی دیگر چنانچه عده‌ای دورهم جمع شوند و فکر اقدام علیه امنیت کنند نیز جرم‌انگاری خواهد بود. متاسفانه دادگاه‌های انقلاب ما هم قانون را برعکس آنچه

